

HOOFDSTUK 1

‘Wat is hier gebeurd?’ Vanaf de drempel kijk ik de kamer rond. Midden op de vloer, tussen de bank en de stoelen, ligt tegen de verwarming een grote matras. Eromheen staan her en der lege en halfvolle vieze borden. En dan nog allemaal glazen, sommige nog half gevuld. En tussen die rommel zit Chris op de bank.

Eigenlijk is Chris’ huisje altijd wel netjes. Hij woont hier nu al een jaar of vier. Hij weet het zichzelf gemakkelijk te maken, maar een rommel wordt het nooit. Het ziet er ook niet uit alsof hij een feestje heeft gehad en de puinhopen daarvan nog moet verwerken. Er klopt iets niet – ik zie het aan zijn kamer, aan zijn houding, aan zijn gezicht.

Wie op zichzelf gaat wonen, zorgt ook voor zichzelf – dat is mijn uitgangspunt. Dat betekent: zelf de huur betalen en alle andere financiële lasten die horen bij zelfstandig wonen, maar ook zelf je spullen onderhouden. Ze kiezen er immers zelf voor? Voor mij hoeven ze niet op zichzelf te gaan wonen. Natuurlijk wil ik wel eens bijspringen, maar nu kom ik voor een gezellig praatje, even bijkletsen.

Ik kijk Chris eens aan; er zit niet veel fut in. Terwijl ik de borden begin op te stapelen en de glazen verzamel, vertel ik hem dat het niet moeilijk te raden is wat hij de laatste dagen

gegeten heeft: boontjes op het ene bord, lasagne op het andere.

Chris kijkt me vermoeid aan. Hij is moe, vertelt hij. Hij heeft de laatste tijd zo'n last van zijn rug, en als hij dan uit zijn werk komt, is hij zo moe dat hij geen zin meer heeft om te koken; hij ploft meteen op de bank. Maar ja, na een tijdje krijgt hij toch trek. Dan is het al laat, soms moet hij eerst zijn boodschappen nog halen en als hij dan gekookt en gegeten heeft, valt hij op zijn matras in slaap, waardoor alles blijft liggen. De volgende ochtend is hij allang blij als hij weer op tijd op zijn werk komt, en zo rolt hij van de ene dag in de andere. Zijn matras heeft hij expres in de woonkamer gelegd; daar is het lekker warm. Hij heeft het zó koud de laatste tijd.

Wat een toestand! Dat ik dat niet eerder gemerkt heb. Ik ben er hooguit twee weken niet geweest, maar Chris is tussendoor toch wel thuis geweest? Nu ik erover nadenk, is dat trouwens ook alweer wat langer geleden dan ik gewend ben. Dat was nou juist de reden om eens even bij hem om het hoekje te gaan kijken.

Die rug, daar heb ik hem eerder over gehoord; dat was eind juli, begin augustus al, nu een maand of vijf geleden. Soms heeft hij zware klussen in de supermarkt waar hij werkt, kratjes tillen en zo, maar een jonge knul moet dat toch kunnen; Chris is altijd beresterk geweest. Misschien heeft hij zich een keer vertild, maar dan had het allang over moeten zijn. Nu ik wat langer kijk, valt me op dat hij er ook mager uitziet. Elf kilo is hij afgevallen, vertelt hij, en toch eet hij wel, maar niet zoals anders. Hij voelt zich alleen. Sinds Lay, zijn vriendin, terug is naar Costa Rica, is het net of hij zich nog minder voelt.

Dit gaat zo niet goed. Ik stel Chris voor om voorlopig bij ons te komen eten. 'Je werk is toch vlak bij ons huis, je kunt zo aanschuiven. Als je daarna weg wilt, vind ik het best, maar als je nog een bakje koffie meedoet, is dat nog gezellig ook. Je

hoeft dan niet meer zo vaak boodschappen te doen en dan eet je ook niet meer zo laat. Misschien knap je daar wat van op.'

Een antwoord hoeft hij niet te geven. Zijn gezicht is een en al opluchting.

Het is bijna kerstvakantie als Chris thuis komt eten. Hij eet goed, maar ik kan zien dat hij niet lekker in zijn vel zit. Hij is toch zo moe! En koud dat hij het steeds heeft. Als ik in de keuken bezig ben, komt hij er op de stoof bij zitten, lekker met zijn rug tegen de verwarming. De rugpijn gaat niet over. Zitten is lastig, liggen gaat beter. De grote vierpersoonsbank is ideaal; hij kan er languit op liggen. Soms ligt hij op knieën en ellebogen; hij heeft het gevoel zo zijn rug te ontzien. Vaak valt hij eventjes in slaap. Als hij wakker wordt en ik niet in zijn gezichtsveld ben, is het: 'Ma?' Maar op mijn 'ja' komt nooit een echt antwoord. 'Het is goed, ik wilde alleen weten of je er bent.'

Chris is inmiddels een paar keer naar de huisarts geweest, en steeds trof hij een andere. Eerst werd er gedacht aan het zware werk, dan aan zijn darmen. Hij moet maar eens een middel proberen dat zijn darmen stimuleert, misschien is daarmee het probleem verholpen.

Uiteindelijk wordt hem gevraagd of zijn relatie wel goed is; Lay woont immers zo ver weg. Hij moet maar eens nadenken of hij wel met haar verder wil. En dan moet hij meteen ook maar eens nadenken of zijn werk wel is wat hij wil.

De medicatie voor de darmen gaat hij uitproberen, maar het briefje met al die vragen over zijn relatie en werk laat hij in de auto liggen. 'Wat moet ik dáár nou mee?'

Annejet van zestien, de jongste telg in het gezin, gaat in de vakantie een paar dagen logeren. Nu is er ruimte voor Chris om te blijven slapen, misschien is dat prettig? Dan hoeft hij

niet door de kou nog naar zijn huisje, auto in en auto uit met die zere rug. Hij kan gewoon op zijn oude plekje op zolder, in Annejets bed. Chris vindt het heerlijk!

Na een week valt hij niet meer af. Dat is winst. Maar die rugpijn gaat niet weg, hoewel er wel wat verbetering lijkt te zitten in de buikpijn. Van alles gaat door mijn hoofd. Zou Chris Lay zó missen, dat hij er ziek van is? Het lijkt me vergezocht, maar een andere verklaring komt niet in me op. Ik heb het er over met mijn vriendin Ella, met een collega en met mijn oudste dochter Nelleke. Maar de twijfel blijft – al zit je niet lekker in je vel, dan hoef je toch nog niet zo veel af te vallen?

‘Wat denk je zelf?’ reageert Ella. ‘Je kunt nog zo verliefd zijn, maar ik heb nog nooit gehoord dat iemand daar zo veel kilo’s van afgevallen is.’

De rugpijn is ook zo vreemd. De ene keer zit die links, dan weer rechts, vaak aan de achterkant. Soms heeft hij pijn, dan weer niet. De ene keer is de pijn hevig, een andere keer zeurend. Wat moet je hier nou van denken? Kanker? Dit is toch niet wat je bij die ziekte voorstelt. Je zou denken dat er dan ergens iets zit wat steeds groter wordt en waar je dus steeds meer last van krijgt.

Na nog een week komt hij een kilo aan. Geweldig! Stiekem ben ik er een beetje trots op. Zachtjesaan eet Chris weer meer; van een beetje naar een half bord en via een heel bord naar anderhalf en met het grootste gemak schuift hij er daarna een snoepje achteraan. ‘Snoepjes zijn net na het eten het lekkerst!’ Ook komt zijn oude gewoonte weer naar boven: een knie boven tafel; typisch Chris, dat zal hij weer moeten afleren onder moeders oog.

Als Annejet terug is van haar logeerpartij, besluiten we dat Chris nog wel even kan blijven. Per slot van rekening gaat

hij over een paar dagen op vakantie. Ik mail Ella opgelucht dat het beter met Chris gaat; hij eet en slaapt weer regelmatig en hij voelt zich gelukkig niet meer eenzaam. Chris is een gezelschapsmens; zo brengt hij naast zijn pijn en moeheid ook gezelligheid mee. Voor Maris, mijn man, is hij een welkome versterking te midden van de vrouwen.

Voor Chris vertrekt, ga ik met hem inkopen doen in Rotterdam. Af en toe pauzeren we even. Dat kan natuurlijk altijd onder het mom van ‘even een bakje doen’, zonder nadruk te leggen op Chris’ vermoeidheid.

Chris wil voor de kerst een pakje naar Lay sturen en daar moeten nog wat spulletjes voor gekocht worden. Hij heeft al een mix om kruidcake te maken. M&M’s doen het volgens hem ook goed.

Ik wil ook wat in het pakje stoppen en samen verzinnen we dat een kalender wel wat zou kunnen zijn met het nieuwe jaar in het vooruitzicht. Molens kennen ze niet in Costa Rica, dus koop ik twee molenkalenders voor Lay’s zussen en een typisch Nederlandse water-met-bootjes-en-bloemenkalender voor haar moeder. Voor Lay zelf kies ik een verjaardagskalender.

Thuis haal ik de kalender uit het plastic, schrijf de namen van onze hele familie bij de juiste data en schuif hem weer terug in het folie. Zorgvuldig pak ik Chris’ en mijn cadeautjes stevig in. Nu het adres nog. Dat is een verhaal op zich. In Costa Rica kennen ze geen straatnamen. Het wordt een verhaaltje, zoiets als: tweehonderd meter voorbij de kerk en bij het hotel de hoek om. Huisnummers kennen ze ook niet, dus woont iemand tegenover ‘iets’. De postbode zal iedereen wel bij naam moeten kennen, anders zal de post niet op de goede plek terechtkomen. Nu maar hopen dat alles goed aankomt, want Costa Rica is geen Nederland. Soms wordt het pakket opengemaakt en worden er spullen uitgehaald, soms komt het helemaal niet aan.

Die nacht word ik wakker. Wat hoor ik toch? Het lijkt net of er iemand praat. Ik probeer me er niet aan te ergeren, draai me om en ga weer slapen. Maar als dat die week een tweede keer gebeurt, ga ik op onderzoek uit. Het geluid lijkt bij Chris vandaan te komen. En jawel: hij ligt met de telefoon in zijn hand in bed. Midden in de nacht!

‘Chris, is er iets? Kan ik wat voor je doen?’

Maar nee, het is Lay, die niet kan slapen. Niet te geloven! Gerustgesteld ga ik weer naar mijn bed.

De volgende nacht word ik weer wakker. Nu ik weet wat er is, loop ik ietwat geïrriteerd naar Chris en vertel hem dat ik wakker word van zijn gebel midden in de nacht. Ik heb mijn slaap nodig, en hij trouwens ook.

De volgende nacht spreek ik hem erop aan. Weet Lay niet dat Chris zich niet lekker voelt, dat hij afgefallen is en zijn slaap nodig heeft? Maar Chris bekijkt het van een andere kant: ze willen er voor elkaar zijn, ook op afstand en als het nodig is ook in de nacht.

Daar heb ik toch een andere mening over. Als er echt iets is: oké, maar er is toch niet iedere nacht iets?

‘Willen jullie daar alsjeblieft mee stoppen of ervoor zorgen dat ik er niet meer wakker van word?’ Nog wat namopperend stap ik terug in mijn bed. Hoe krijgen ze het verzonnen? Het zou vroeger nooit in mij opgekomen zijn om ’s nachts met mijn vriendje te gaan liggen bellen. Oké, ik had geen mobiel en ik had geen vriendje aan de andere kant van de oceaan, maar toch ...

Vandaag, beter gezegd vannacht, vliegt Chris naar Costa Rica. Hij kan z’n hart ophalen bij zijn vriendin, in dat heerlijk warme klimaat.

Voor ik hem naar Schiphol breng, hebben we het er al over

gehad dat hij na zijn vakantie maar weer naar zijn eigen huisje moet gaan; in ieder geval om te slapen. Als hij wil kan hij hier nog een poosje blijven mee-eten. De vakantie zal hem vast goeddoen!

Het loopt allemaal anders. In de twee en een halve week dat hij weg is, gaan er wat mailtjes over en weer tussen het warme Costa Rica en het koude Holland. Het lijkt wat beter te gaan met de pijn in zijn rug en buik. Ik vraag ze nog om ons wat zon te sturen, want het is hier alleen maar koud, donker en nat.

Dan belt Chris op de laatste zondag voor zijn terugreis. Hij heeft zo veel pijn, hij voelt zich zo moe, en hij eet bijna niets; het eten daar is niet lekker. Ze maken het prima klaar, maar op het laatst doen ze er nog iets door – hij weet niet wat – waardoor hij het niet weg kan krijgen. Lay wil met hem naar de dokter, maar dat wil hij niet. Hij is bang dat ze hem daar in een ziekenhuis willen opnemen en dat is het laatste wat hij op dit moment wil. Ik beloof hem een afspraak te maken.

In een mailtje leg ik de huisarts uit hoe het met Chris gaat: dat hij elf kilo afgevallen is sinds september, dat hij vóór zijn vakantie drie weken thuis gewoond heeft, en dat hij zijn werk niet meer fatsoenlijk uit kan voeren.

Donderdagochtend landt het vliegtuig op Schiphol en diezelfde middag zit Chris bij de huisarts. Als hij daarna het huis binnenstapt, schrik ik geweldig. Wat ziet die jongen er uit! Uitgebluste ogen en wéér vier kilo kwijt. En dat na drie weken vakantie in de zon, gezellig bij zijn vriendin.

Chris vertelt van zijn reis, die te zwaar voor hem was. Hij moest overal gaan zitten en is steeds in de buurt van mensen gebleven, omdat hij bang was om flauw te vallen.

De moed zakt me in de schoenen; het probleem is alleen maar erger geworden. Zo kan hij niet naar zijn eigen huis. Vroeger

sliepen ze hier alle vijf, dan moet er, nu alleen Josien en Annejet nog thuis wonen, voor Chris toch wel een plekje te vinden zijn?

De huisarts heeft Chris pijnstillers voor zijn rugpijn gegeven, een verwijzing naar de fysio en het advies te gaan zwemmen; conditie opbouwen!

Met zijn 1,86 meter weegt hij nog maar 67 kilo. Hij valt zomaar overal in slaap. Zijn ogen beginnen eerst op een vreemde manier te rollen en dan weet ik al dat hij zo vertrokken zal zijn. Voor eventjes maar, want het zijn hazenslaapjes, waarbij hij mij tussendoor in de gaten houdt.

Hoewel het niet makkelijk is, gaat hij toch iedere dag naar zijn werk – een Albert Heijn hier in de stad. Als assistent-manager kan hij veel van zijn taken boven doen, op kantoor. Dat gaat hem beter af dan beneden in de winkel, waar hij toch hier en daar een praatje met de werknemers maakt of ook zijn handen even uit de mouwen steekt. Als hij met de jongens praat, gaat hij op z'n hurken zitten, want lang stilstaan lukt hem niet. En als het even kan, zit hij met zijn rug tegen de verwarming.

Steeds vaker steekt de twijfel de kop op. Is hij wel echt ziek of zit het tussen de oren? Stelt hij zich aan en heeft hij een schop onder zijn achterste nodig?

Samen met zijn broer Kees, die in Rotterdam woont, komt het er dan een keer van om te gaan zwemmen. Maar ze zijn al snel terug. Kees neemt me even apart. 'Ma, dit is Chris niet! Ik vond het gewoon eng om naar te kijken. Hij liep langzaam door het water terwijl hij met zijn armen wat zwembewegingen maakte. Hij heeft helemaal geen conditie meer!'

Als Annejet en ik die week de boodschappen doen, gaan we even langs de winkel waar Chris werkt. Van een afstandje lijkt hij nóg magerder. Als we naar hem toe lopen, is hij blij dat hij ons ziet.

‘Lukt het? Is het druk?’

Maar Chris’ reactie is geen antwoord op mijn vragen. ‘Ik heb het koud.’

Ik zie dat hij onder zijn bloes met lange mouwen een T-shirt aan heeft. Nu is het in iedere supermarkt altijd wel koud, daar kan ik als koukleum over meepraten. Toch blijft de zin *ik heb het koud* hangen, en in de auto op weg naar huis bedenken Annejet en ik dat we hem maar een extra T-shirt moeten brengen. Thuisgekomen haalt Annejet een T-shirt met lange mouwen van Chris van boven, terwijl ik de auto keer.

Als Chris ’s avonds uit z’n werk komt, vertelt hij dat het shirt net was wat hij nodig had.